

Johannes Tauler

20. SZENTBESZÉD*

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS SZÜLETÉSÉNEK ÜNNEPE – II.

Hic venit ut testimonium perhiberet de lumine.
Azért jött, hogy tanúságot tegyen a világosságról.
(Jn 1,7)

Ez a beszéd arról szól, hogy mit jelent a két alsóbb lelki képesség, a vágy és a harag, valamint a két magasabb lelki képesség, az értelem és az akarat számára az isteni fényről tanúságot tenni; továbbá arról, hogy az ember csak akkor térhet vissza teremtetlen állapotába, ha azzá válik, ami teremtését megelőzően volt.

»Azért jött, hogy tanúságot tegyen a világosságról.« – Ezen a héten Anyaszentegyházunk a különösen tiszteletre méltó Keresztelő Szent János születését ünnepli. Kétséges, hogy mi a magunk részéről egyáltalán hozzátehetünk-e bármit is az ő dicséretéhez, hiszen az ő nagyságát és méltóságát Maga a mi Urunk Jézus Krisztus is kihangsúlyozta, amikor azt mondta, hogy az asszonyok szülőttei között nincsen nagyobb nála (vö. Mt 11,11). Sőt még azt is mondta róla: »Mit akartatok látni, amikor kimentetek a pusztába? Próféta? Ez az ember nagyobb még a prófétánál is!« Majd így folytatta: »Miért mentetek ki? Azért, hogy finom ruhába öltözött embert lássatok, vagy szélről lengetett nádat? Nem, ott semmi efféle nincsen« (vö. Mt 11,7–9). János pedig azt mondta magáról, hogy ő a pusztában kiáltó hang: »Készítsétek elő az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit« (Mt 3,3). Továbbá ezen a héten azt énekeljük az istentiszteleten, hogy János »világító lámpás« volt. János evangélista is úgy beszélt róla, mint aki tanúságot tett a világosságról (vö. Jn 1,7). Most ez utóbbi szavakról kívánok beszélni nektek.

Mondhatunk-e magasztosabbat erről a szentről, mint azt, hogy ő »tanúságot tett a világosságról«? Az a világosság, amelyről ő tanúságot tett, egy lényegi, minden megismerést felülmúló, felfogóképességünket meghaladó fény. Ez a fény lényünk középpontját, a lélek legmélyebb alapját világítja be. És amikor ez

* Forrás → Johannes Tauler: *A hazatérés útjelzői. Beszéd a misztikus útról* (Budapest, 2002, Paulus Hungarus – Kairosz Kiadó), p. 306–321.

a fény már úton van hozzánk és ezt a tanúságot éppen elnyernénk, akkor ahelyett, hogy lelkünk mélyén türelmesen várakoznánk rá, elfordulunk onnan, és így mindent elrontunk; ahelyett, hogy ott maradjunk, ahol vagyunk, messze futunk onnan. S mivel átadjuk magunkat külső tevékenységeinknek, ezt a tanúságot nem kaphatjuk meg.

Vannak olyan emberek is, akik kifejezetten ellenállnak ennek a világosságnak. »A tulajdonába jött, övéi azonban nem fogadták be« (Jn 1,11). Ezeket a világias gondolkozású, farizeusi embereket Szent János »viperák fajzatának« nevezte, noha ők Ábrahám leszármazottainak tekintették magukat (vö. Mt 3,7.9).¹ Az ilyen emberek szemben állnak mindazokkal, akik szeretik a fényt, s így a lehető legszánalmasabb és legveszedelmesebb állapotban vannak. Őket a hittel és a világossággal már csak egyetlen vékonyka szál köti össze.

Jól tudjátok, hogy az emberi természet milyen gyöngye, s hogy milyen messze távolodott eredeti mivoltától. Ezért jött el hozzánk a mi irgalmas Istenünk, hogy természetfölötti segítségével és természetfölötti hatalmával kiszabadítsa emberi természetünket a romlottságból. Noha a kegyelem fénye teremtett fény, azonban a természetet magasan önmaga fölé emeli, és magával hozza mindazokat a táplálékokat, amelyekre a természetnek az új élethez szüksége lehet. Túl ezen a fényen azonban van még egy teremtetlen fény is, a dicsőség fénye, mely Maga Isten. Ha meg akarjuk ismerni Istent, akkor nekünk Átala, Vele és Benne kell lennünk: Istennek kell lennünk Isten által.² Mint ahogy a Próféta mondja: »Uram, a Te fényedben fogjuk látni a világosságot« (Zsolt 36,10). Ez egy túláradó fény, mely mindenkit megvilágít, aki a világba jön, mindenkire ráragyog, legyen az jó vagy rossz, mint ahogy a Nap is minden teremtményre kiárasztja sugarait (vö. Mt 5,45). Aki vak erre a fényre, az csak magát hibáztathatja. Ha az ember egy elsötétített házban van, csak annyi fényre van szüksége, hogy odataláljon egy ablakhoz; akkor aztán kinyitja az ablaktáblát, kihajol, és máris világosban van, és tanúságot tesz a világosságról.³

¹ Noha Tauler itt még a Krisztus korabeli farizeusokról beszél, lelki szemei előtt már kortársai lebegnek.

² Tauler egyik kardinális tanítása, hogy nem magunk által kell Istennek lennünk, hanem Isten által; nem természetünk szerint, hanem a kegyelem folytán. Ugyanis a kegyelem, noha teremtett, képes arra, hogy egészen teremtetlen Forrásáig emelje az embert, hogy ilyen módon visszatérhessen Istenbe.

³ Valójában ez a kicsinyke fénysugár, amely az embert a világosságba vezeti, a kegyelem fénye.

(A vágyódó képesség tanúsága)

Most pedig vizsgáljuk meg, hogy mit kell tennünk ahhoz, ha el akarjuk nyerni ezt a tanúságot. El kell szakadnunk mindattól, ami időbeli és mulandó, s hogy ez végbemehessen, ezt a tanúságot a lélek alacsonyabb és magasabb képességeinek egyaránt el kell nyernie. Két legalacsonyabb képességünk a vágyódó képesség és a haragvó képesség – és e kettő közül vágyóképességünk az, ami először megkapja ezt a tanúságot. Ahhoz azonban, hogy ez megtörténhessen, el kell szakadnunk mindazoktól a természetes és érzéki örömtől, amelyekben kielégülést találunk, legyen az társaság, öltözködés vagy a többi hasonló dolog – egyszóval mindaz, amiben az érzékek örömeiket lelik, még ha e vágyak kielégítése nem is ütközik Isten parancsolataiba. Így érkezünk el abba a pusztaságba, amelyben Isten hangja meghallható. Ezt hívják az elkülönültség (*abgescheidenheit*) életének, ami elkülönülést jelent minden szellemi és természetes vágytól, kívül és belül egyaránt.

(A haragvó képesség tanúsága)

Másodízben haragvó képességünk nyeri el ezt a tanúságot, ami, e képességnek megfelelően, állhatatosságot és erőt önt belénk. Amikor megkapjuk ezt a tanúságot, mozdíthatatlanná válunk, akárcsak egy vashegy, és többé nem viselkedünk ide-oda hajlongó nádszálak módjára. Amikor a mi Urunk azt mondta Szent Jánosról, hogy ő nem öltözött finom ruhába, akkor azokra az emberekre gondolt, akik kényelemszeretetükben a testi örömeiket keresik. Ám hiába vetik meg sokan a testi örömeiket, mégis olyanok, mint a nádszál: elég, ha valaki egyetlen gunyoros vagy szigorú szót szól hozzájuk, máris kibillentek egyensúlyukból. Micsoda bolondság! Mit árthatna egy szó az embernek? Akkor aztán jön az ördög, és hol erre próbálja rávenni, hol meg arra, hol értelmetlen szomorúságba taszítja, hol meg ugyancsak értelmetlen örvendezésre sarkallja, s így az ember valóban olyan lesz, mint az ide-oda ingó nádszál.

(Az értelem tanúsága)

Ezt a tanúságot azonban magasabb képességeink is megkapják, tudniillik értelmünk, akaratunk és szeretetünk.⁴ Ez a tanúság értelmünk vonatkozásában mint »próféta« jelenik meg. Ez a szó egy olyan embert jelöl, aki messzire lát – *videns*. Az értelem távolra látó – és hogy milyen messzire képes látni, az egyenesen csodálatos! Ha volna egy értelmes ember, aki ugyan még a tapasztalat szintjén nem érte el azt, amiről itt szó van, de már hallott ezekről a számára rejtélyes

⁴ A szeretet és az akarat képessége a középkori felfogás szerint valójában egy, amennyiben a szeretet az akarat műve.

dolgokról, akkor értelme lelke mélyén tanúságot tenne ezek igazságáról és azt mondaná: »Igen, ez mind így igaz.«⁵ A mi Urunk azonban azt mondta: »Ez az ember nagyobb még a prófétánál is.« Vagyis abban az alapban, ahová az értelem nem tud behatolni, *ott* látja meg az ember a fényt a fényben – vagyis a belső fényben, a kegyelem fényében; az ember az isteni fényt ugyanis a teremtett fényében látja meg és fogja fel.

Eleinte csak elfátyolozott módon lehet részünk ebben, mert képességeink nem tudnak behatolni lelkünk alapjának ezer mérföldes mélységeibe. Az a kiterjedés, ami ebben az alapban feltárul előttünk, nem ismer sem képet, sem formát, sem alakot, sem semmilyen jelleget vagy módozatot. Ott sem itt, sem ott nincsen.⁶ Ez az önmagában nyugvó, mérhetetlenül mély, feneketlen mélység úgy apad és árad, akárcsak a tenger. Amikor az ember először merül bele ebbe az alapba, úgy tűnik számára, mintha egyáltalán nem is volna ott víz – az mégis egy pillanat alatt felbuzog és kiárad, mintha csak mindent el akarna nyelni, és az ember már csak azt veszi észre, hogy teljesen elmerült ebben a mélységben. Ez Isten lakhelye; sokkal inkább lakik Ő itt, mint az égben vagy bármelyik teremtményében. Akinek sikerülne rátalálnia arra az útra, amely ide vezet, az valóban megtalálná Istent, s ugyanakkor önmagát Istennel egynek találná ott, mert Isten soha nem hagyja el ezt az alapot. Itt Isten jelenvaló az ember számára, aki itt az örökléte tapasztalja és ízleli, mert ebben az alapban sem múlt, sem jövő nem létezik. Ide teremtett fény nem érhet el, nem világíthat be, mert ez egyedül Isten otthona, egyedül az Ő szentélye.

Ezt a feneketlenséget a teremtés egésze sem volna képes betölteni, mélységét semmi sem volna képes felmérni; ide egyetlen teremtett dolog sem képes behatolni, vágyakozását egyetlen teremtmény sem tudja csillapítani. Egyedül Isten képes azt betölteni a Maga isteni hatalmasságával. Ez a mélység egyedül csak az isteni mélységre fogékony, kevesebbre nem. *Abysus abyssum invocat* (Zsolt 42,8).⁷ És ha jobban megfigyelünk, akkor láthatnánk, hogy ez az alap megvilá-

⁵ Vagyis az értelem jóval a tapasztalat előtt is járhat, olyannyira, hogy míg az értelem a maga szintjén már birtokába vette az isteni valóságokat, addig a tapasztalat messze mögötte kullog. Ezért lehet azt mondani, hogy az értelem – legalábbis egy megfelelő tudással rendelkező embernél – *már* isteni, míg a többi képesség és az egzisztencia teljessége még jócskán bele van ragadva a teremtményi valóságba. Egészen más a helyzet azonban a misztikus úton előrehaladott emberrel: az ő esetében a tapasztalat az, ami messze megelőzi az értelmet.

⁶ Az ember nem kifelé haladva, hanem befelé hatolva győzheti le a teret és az időt; nem egyre nagyobb sebességgel, hanem fokozatos lassulással, majd megállással kerekedhet fölénk. A Mozdulatlan nincs sehol a térben; ellenkezőleg: a tér – és az idő – van benne a Mozdulatlanban. A Legbelső Pont határtalan, és magában foglalja a tér és idő végeláthatatlanságát.

⁷ »A mélység a mélységet szólítja.«

gítja képességeinket, és az alacsonyabbakat éppúgy visszafelé, forrásuk és eredetük felé vonzza és vezeti, mint a magasabbakat.⁸ Ha pedig az ember jól odafigyel és megmarad önmagában, akkor meghallhatja azt a szeretetteljes hangot, amely ebben a pusztaságban, ebben az alapban fölhangzik, egyre mélyebben és mélyebben magába vonva mindent.

Ebben a pusztaságban teljes magány uralkodik, s így soha egyetlen gondolat nem hatolhat be ide. Valóban, egyetlen gondolat sem! Még a Szentháromságra vonatkozó legmagasztosabb gondolatoknak is kívül kell rekedniük, bármennyire is magasrendűek legyenek, még ezek sem léphetnek be ebbe az egyedülvalóságba. Nem, egyáltalán nem! Oly belső ez a pusztaság és olyan távoli!⁹ Annyira távol van mindentől, hogy sem az időhöz, sem a helyhez nincs semmi köze. Egyszerűsége folytán hijával van minden különbözőségnek; és amikor az ember belép ide, úgy látja, mintha már öröktől fogva ott lett volna, és mintha [öröktől fogva] egy lenne vele – még ha csak egy pillanatra is volt része ebben az élményben. Ez a tapasztalat fényt derít arra és tanúságot tesz arról, hogy az ember, teremtését megelőzően, öröktől fogva Istenben volt. És amikor Benne volt, Isten volt Istenben...¹⁰

Szent János azt írja: »Mindennek, ami teremtett, *egy* élete volt Őbenne« (vö. Jn 1,3k).¹¹ Ami az ember most, teremtett állapotában, ugyanaz volt kezdetől fogva is Istenben a maga teremtetlenségében: létében *egy* Vele.¹² És mind-

⁸ Itt válik világossá, hogy az az isteni fény, amelyről tanúságot kellene tennie az embernek, lényé legbelső magjából bocsátja sugarait kifelé a lelki képességekre, a test egészére és az egész világra – s ugyanakkor egy olyan mágneses erőként működik, amely forrása felé vonz mindent, amit megérint.

⁹ Vagyis egyszerre végtelenül immanens (»belső«) és végtelenül transzcendens (»távoli«).

¹⁰ Az ember isteni preegzisztenciájára vonatkozó tanítás közös álláspontja az eckhartianus misztikusoknak. E tanítás szerint az ember rendelkezik egyrészt egy időbeli eredettel, mely teremtésével – fogantatásával illetve születésével – veszi kezdetét; és rendelkezik egy örök, isteni, kezdetlen eredettel. Az ember legvégső célja és legmagasabb lehetősége nem egyéb, mint visszatérni ebbe a preegzisztens állapotba, vagyis azzá válni, ami akkor volt, mielőtt még lett volna. Teremtését megelőzően az ember Istenben volt és Isten volt, és célbaérését követően is Istenben lesz és Isten lesz. Mint ahogy Angelus Silesius mondja (Faludy György fordítása):

*Óceán az Istenség, apró vízcsepp az ember,
de ne félj a haláltól, mert te leszel a tenger.*

¹¹ Természetesen Tauler János evangéliumának eredeti mondatát (»Minden Átala lett... Benne élet volt...«) saját céljainak megfelelően átalakította annak a metafizikai igazságnak a szellemében, hogy ami Istenben van, az eredendően mind *egy* és mind *Isten*.

¹² Vagyis az ember nemcsak pre- és posztegzisztens létét illetően van Istenben és Isten, hanem bizonyos értelemben, látens módon már most is Istenben van és Isten. Természetesen ez

addig, amíg újra el nem éri a tisztaságnak¹³ azt az állapotát, amelyben akkor volt, amikor kiáradt eredetéből, a teremtetlenségből a teremtettségbe, sosem fog visszatérni Istenbe. Hogy visszatérhessen, minden természetes hajlandóságot, minden ragaszkodást, minden önelégültséget, amely lelke mélyét beszennyezheti, ki kell vetnie magából; de ki kell vetnie magából azt is, amit mindaddig lelki vagy testi módon örömmel és saját megelégedésére birtokolt; mindazt, amire valaha is a megismerés és hajlamai révén szert tett: előbb mindent, mindent gyökerestül ki kell tépnie, hogy olyan lehessen, mint amilyen akkor volt, amikor először előjött Istenből¹⁴ – mert ha nem így cselekszik, sosem fog visszatérni abba a Forrásba, amelyből eredt.

És még ez a tisztaság sem elegendő! A szellemnek a kegyelem fénye által egy új formát kell magára öltenie. Aki ezt az újraformálódást maradéktalanul végrehajtja, és aki megfelelő rendezettségben visszavonul belső alapjába, az már jelenlegi életében is megpillanthatja ezt a magasztos átalakulást – habár senki sem léphet Istenbe és senki nem ismerheti meg Őt szemtől szemben, hacsak nem abban a teremtetlen fényben, amely Ő Maga.¹⁵ *Domine, in lumine tuo videbimus lumen* (Zsolt 36,10).¹⁶ Az, aki gyakran fordul benső alapja felé és otthon van abban, annak sok nemes bepillantásban lesz része a [leg]belső alapba,¹⁷ és az, hogy mi Isten, sokkal tisztábban és világosabban fog előtte állni, mint a fizikai Nap testi szemei előtt.

nem teremtett lényére/létére vonatkozik, hanem teremtetlen gyökérválóságára, mely teremtett létének szubsztrátuma, s amelyből lelkének alapja által részesül.

¹³ Vagy más verziók szerint »képnélküliségnek«.

¹⁴ Végső soron azért kell kivetnie magából mindezt, mert ezek *individuális sajátosságai*, vagyis olyan sajátosságok, amelyek hozzá mint partikuláris, önközpontú létezőhöz kapcsolódnak, s így partikularitását és önközpontúságát fenntartják. Önmagától csak úgy tud megszabadulni, ha önmagának ezeket a megnyilvánulásait és sajátosságait felszámolja – ugyanis csupán ilyen módon hárrítható el az *Isten-tudat* tulajdonképpeni akadálya, az *ön-tudat*.

¹⁵ E homályos értelmű, sőt – megkockáztathatjuk – értelmetlen feltétellel Tauler minden bizonnyal azt kívánja kidomborítani, hogy az ember saját teremtett fényével sosem pillanthatja meg Istent szemtől szemben, csupán az Ő fénye által – vagyis *Istent csak Isten láthatja*. Alighanem ezt kívánta hangsúlyozni Eckhart mester is híres soraival: »Istent megismerni és Isten által megismerve lenni, Istent látni és Isten által látva lenni egy és ugyanaz« (*Beszédek*, 58. p. [Q 76]).

¹⁶ »Uram, a Te fényedben látjuk a világosságot.«

¹⁷ Jól látszik itt a tauleri »alap«-szóhasználat kettőssége. A lélek alapjába, pontosabban első szintű alapjába az ember akaratlagosan is beléphet; a lélek alapjának alapjába, mélyének mélyére azonban már csak Isten különleges kegyelme révén hatolhat be (noha az már túl van az isteni kegyelmen is).

Ez az alap a pogányok számára sem volt ismeretlen, ők ugyanis megvetették a mulandó dolgokat és nem voltak restek felkutatni e fundamentumot. Akkor aztán jöttek a nagy mesterek, mint amilyen Proklosz és Platón, és világos leírást adtak róla azok számára, akik maguktól nem tudták megtalálni. Ezért mondta Szent Ágoston azt, hogy Platón már előre látta Szent János evangéliumának első részét, attól kezdve, hogy *in principio erat verbum* (1,1) egészen addig, hogy *fuit homo missus a Deo* (1,6);¹⁸ s noha tudásukat még rejtélyes, elkendőzött módon fejezték ki, a pogányok már tudtak a Szentháromságról is... Gyermekeim, ezt a tudást ők mind ebből a legbelső alapból merítették – s ezt azért tehették meg, mert ez az alap volt életük célja, ezen alap művelésének szentelték életüket.¹⁹

Hát nem kész csúfság, nem nagy szégyen, hogy mi, szegény kései utódok, mi keresztények, akik oly hathatós segédeszközökkel vagyunk felruházva, mint amilyen Isten kegyelme, a szent hit, a szentségek és sok más kiváló eszköz, vak tyúkók módjára körbe-körbe szaladgálunk, mit sem tudva saját énünkről, amely bennünk van, és még ennyit sem arról, ami azon túl van?! Nem tudunk semmit ezekről a dolgokról, mert széttöredeztünk vagyunk és figyelmünk állandóan kifelé irányul, s mert oly nagy hangsúlyt fektetünk arra, ami érzékeinkre hatást gyakorol; nem tudunk róluk, mert átadjuk magunkat elfoglaltságainknak és különféle terveink megvalósításának, a vigíliák és zsoltárok imádkozásának és más vallásos gyakorlatoknak, amelyek olyannyira lekötnek bennünket, hogy képtelenek vagyunk megtalálni a befelé vezető utat.²⁰

Kedves gyermekeim, aki nem képes arra, hogy hordóját nemes ciprusi borral töltsen tele, az rakja tele kővel és hamuval, nehogy üresen tátongjon, s aztán az ördög töltsen meg a maga undokságaival. Aki így tesz, az még mindig jobban jár el, mintha ötvenszer elimádkozná a rózsafüzért.²¹

¹⁸ »Kezdetben volt az Ige...« – »Föllépett egy ember, az Isten küldte...«

¹⁹ Figyelemre méltó, hogy a Katolikus Egyház csak a XX. század folyamán jutott a Tauleréhez megközelítőleg hasonló álláspontokra a nem keresztény misztikával, illetve annak elismerésével és értékelésével kapcsolatban.

²⁰ A külső vallásos gyakorlatok egy bizonyos ponton túl már nem segítik, hanem ellenkezőleg: *gátolják* a spirituális úton való előrehaladást; e pont elérését megelőzően azonban nélkülözhetetlen segédeszközök.

²¹ Nyilván külsősegesen és figyelmetlenül, azzal a pusztán szándékkal, hogy ötvenszer elimádkozza a rózsafüzért, s ezzel eleget tegyen egy önmagával szemben támasztott követelménynek. Hogy mit jelent a hordó teletöltése kővel és hamuval, az nem világos; Hofmann szerint a kő és a hamu a külső vallásgyakorlatoknak a belső étellel való kis mértékű áthatását jelenti.

(Az akarat tanúsága)²²

Van azonban még egy másik tanúság is magasabb képességeink, vagyis a szeretet és az akarat számára. Ezen a héten Szent Jánosról énekeltünk: *Lucerna lucens et ardens* – »világító és lángoló lámpás«. Ez a lámpás egyszerre ad fényt és meleget. Kezetek érezheti a meleget, de a lángot csak akkor láthatjátok közvetlenül, ha fölülről néztek bele a lámpába, máskülönben csak a szarutáblán átszűrődő fényt láthatjátok.²³ Ó, ha tudnátok, hogy valójában mi is ez a lámpás, akkor jobban odafigyelnétek fényére és melegére! E lámpás az a *megsebzett szeretet*, amely az alapba fog vezetni benneteket.²⁴ És mindaddig, amíg ott érzitek ezt magatokban, engedjétek, hogy *ez* vezessen benneteket, mert íjatokkal csak így tudjátok célba venni a legmagasabb célt.

Ha azonban egyszer behatoltatok ebbe a rejtett mélységbe, a *foglyul ejtett szeretetbe*, akkor hagyjátok, hogy az a maga akarata szerint működjék. Ekkor kicsúszik kezetekből minden hatalom önmagatok fölött; ott már sem gondolatok, sem lelki képességeitek gyakorlása, sem az erény művei nem állnak rendelkezésetekre. Ha azonban ebben az állapotban olyan nagy szabadságot kapnátok, hogy meg tudnátok ragadni egy gondolatot, és ilyen módon visszaesnétek a megsebzett szeretetbe, akkor szedjétek össze minden erőtet, emelkedjétek föl, nyomuljatok előre szeretetetekkel, és amennyire csak képesek vagytok rá, kényszerítsétek arra, hogy a vágyak és imádságok szárnyán a magasba lendüljön. Ha pedig nem volnátok képesek szavakat formálni önmagatokban, akkor vágyaitok és gondolataitok beszéljenek. Mint ahogy Szent Ágoston mondta: »Uram, Te azt parancsoltad nekem, hogy szeresselek Téged; add meg hát nekem azt, amit Te megparancsoltál. Te azt parancsoltad nekem, hogy szeresselek Téged teljes szívemből, teljes lelkemből, minden erőmmel, teljes elmémből. Add meg ne-

²² Eddig Tauler azt vizsgálta, hogy mit jelent a belső isteni fény tanújává lenni az *értelem* vonatkozásában; most ugyanezt a vizsgálatot az *akarat*, illetve a *szeretet* vonatkozásában készül elvégezni. Az értelem/megismerés és az akarat/szeretet megkülönböztetése egyúttal a spiritualitás avagy misztika két külön formájával is összhangban van, amit szanszkrit terminusokkal *dzsnyánának* (metafizikai megismerés, gnózis) illetve *bhaktinak* (istenszeretet) nevezhetünk. Lásd ezzel kapcsolatban Frithjof Schuon *Az isteni tudás* című könyvének »A szellemi temperamentumok különbözősége« című fejezetét (31–47. p.).

²³ Tauler az akkoriban használatos áttetsző, opálos jellegű szarutáblával borított lámpára utal itt, mely fényét nyitott tetején keresztül felfelé vetítette.

²⁴ Tauler az elkövetkezendőkben a szeretet négy fajtáját taglalja: a megsebzett, a foglyul ejtett, a meggyötört és az önkívületbe esett szeretetet. Noha úgy említi ezeket, mint amik a szellemi út során egymást követik, úgy tűnik, hogy egyrészt a megsebzett és a meggyötört, másrészt a foglyul ejtett és az önkívületbe esett szeretet ugyanaz. Természetesen e sorok írója fenntartja magának a tévedés jogát.

kem hát, Uram, hogy mindenekelőtt és mindenekfölött *Téged* szeresselek!» És ha annyira tehetetlennek érzitek magatokat, hogy még ezt sem tudjátok így elgondolni, akkor legalább mondjátok ki ugyanezt hangosan. Akik abban a hiszemben, hogy már mindent elvégeztek, csak ülnek, anélkül, hogy bármit is igyekeznének tenni, sosem fogják megtapasztalni ezt a szeretetet.

Ez után következik a *meggyötört szeretet*, majd végül negyedikként az *önkívületbe esett szeretet*. Ó, kedves gyermekeim, milyen kevésre becsülik manapság ezt a szeretetet,²⁵ és ezzel szemben mennyire felértékelik az észt! Az emberek sosem használták ügyesebben az eszüket az adás-vevésnél, mint éppen manapság. Az önkívületbe esett szeretet a lámpáshoz hasonlítható. Aki rendelkezik ezzel a szeretettel, az tudja, hogy mit jelent ennek a melege: minden képességét féktelenné teszi. Sóvárogva vágyakozik erre a szeretetre, mit sem tudva arról, hogy az már birtokában van. Ez a szeretet felemésztja a vért, felemésztja a velőt a csontban. Ez az az állapot, amelyben az ember külső áhítatgyakorlataival igen könnyen árthat magának. Ha a szeretet véghez akarja vinni művét benned, neked semmit nem szabad megtagadnod tőle, hanem követned kell, bármilyen irányba is forduljon viharos szele. Vannak olyanok, akik attól való félelmükben, hogy belepusztulnak, menedéket akarnak keresni e vihar elől, mondván, hogy ez nem nekik való... Gyermekeim, amikor ez az önkívületbe esett szeretet megszáll bennünket, vele szemben az összes, pusztán emberi tevékenységnek meg kell hátrálnia. Mert aki ekkor jön el hozzánk, az a mi Urunk. Ő csak egyetlen Szót mond, de az nemesebb és több értelem rejlik benne, mint ami százezer emberi szóval elmondható.

[Areopagita] Szent Dénes azt mondja: »Amikor az Örök Szó felcsendül a lélek alapjában, és ez az alap maradéktalanul készen is áll arra, hogy befogadja e Szót annak teljességében és termékenységében (vagyis nemcsak részlegesen, hanem teljesen), akkor az alap eggyé válik a Szóval, és a Szóban maga is Azzá lesz – noha léte vonatkozásában az alap még az egyesülésben is megőrzi teremtettségét.« A mi Urunk is tanúságot tett erről e szavakkal: »Atyám, hogy ők egyek legyenek [velem], mint ahogy mi is egyek vagyunk« (vö. Jn 17,21). Szent Ágostonnak pedig ezt mondta a mi Urunk: »Neked át kell változnod azzá, ami én vagyok.« Gyermekeim, ide csak egyetlen úton juthattok el: a szeretet útján.

Amikor Szent János azt mondta, hogy ő a pusztában kiáltó hang: »Készítétek elő az Úr útját«, akkor ő ez alatt az *erények útját* értette. Ez egy könnyen járható, biztonságos út. Utána pedig azt mondja: »Tegyétek egyenessé ösvényeit.« Az *ösvények* gyorsabban vezetnek a célhoz, mint az utak. Aki le akarja rövi-

²⁵ Az önkívületbe esett szeretetet.

díteni vándorútját, az természetesen számíthat arra, hogy útja korántsem lesz annyira kényelmes, ráadásul könnyen eltévedhet – mégis, az ilyen ösvények közvetlenebbül vezetnek a célhoz, mint az utak.²⁶

Gyermekeim, aki fel akarja fedezni azokat az ösvényeket, amelyek a lélek alapjába vezetnek, annak a legrövidebb és legközvetlenebb úton kell haladnia, szemét mindig ezen az alapon kell tartania, mindenekelőtt pedig önmagában kell maradnia és minden ízével az ösvényre kell figyelnie. Ezek az ösvények bizony igen ijesztőek, sötétek, ismeretlenek, az emberi természet számára pedig idegenek, és komoly ügyességet követelnek attól, aki járni akarja őket. Aki tisztában van ezzel, azt nem fogják kizökkenteni sem a kellemetlen, sem a gyötrelmes dolgok, legyenek azok külsők vagy belsők, sőt még azok a gyarlóságok sem, amelyek az embereket sújtják. Ellenkezőleg: mindaz, amivel útján szembetalálkozik, e felé az alap felé fogja őt irányítani, csalogatni és sodorni.

De az embernek belül is ki kell egyengetnie az ösvényeket, oda kell figyelnie a belső ösvényekre is, a lélek Istenhez és Isten mihozzánk vezető útjaira, mert ezek is csak komoly ügyességgel járhatók, ezek is csak nehezen ismerhetők ki. Ezen a ponton bizony sokan letértek már a helyes útról, és külső gyakorlatokba, külső tevékenységekbe vetették magukat. Olyanok ők, mint azok, akik Rómába akarnak menni, de Németalföld felé veszik útjukat: minél több utat tesznek meg, annál távolabb kerülnek tulajdonképpeni céljuktól. És amikor végre felismerik hibájukat és visszafordulnának, már megöregedtek és belefáradtak az életbe, és a szeretetnek sem a művét nem képesek végrehajtani, sem a viharát nem bírják ki.

Gyermekeim, amikor az ember a szeretetnek ebben a viharában találja magát, sem bűneivel, sem gyarlóságaival nem kell foglalkoznia, sem semmi egyéb-

²⁶ Az utak és ösvények különbözősége megfelel az erényekre és erénygyakorlatokra alapuló vallásosság és a misztikus vallásosság közötti különbségnek. Ugyan mindkettő elvezet a célhoz, ám az erények útjának a földi élet csak egy elenyésző töredéke, ugyanis az Istenhez vezető út nagyobbik részét a léleknek a halál után, a purgatóriumi tisztulás formájában kell megtennie. A misztikus út ellenben már a földi élet alatt célhoz vezethet, ugyanis azt a tisztulási, *ergo* tökéletesedési folyamatot, amin a vallásos ember *halála után* megy keresztül, a misztikus már *földi élete során* megismeri. Ilyen módon nemcsak egyszerűen arról van szó, hogy a célba ért misztikus halálát követően azonnal a mennyországba, vagyis Isten színelátására jut, hanem arról is, hogy ő már testi életében szemtől szemben látja Istent (természetesen nem állandóan, hanem csak a tökéletes magábamerültség pillanataiban).

Figyelemre méltó, hogy a hagyományos vallásos úttól különböző közvetlen, rövid avagy nyílegyenes ösvény fogalma a tibeti buddhizmusban is jól ismert. Ami a tibeti felfogás szerint a vallásos utat hosszúvá teszi, az nem valamiféle purgatórium, hanem a különféle világokban és létszférákban való születések sorozata – mely viszont gyakorlatilag ugyanazt a szerepet játssza, mint a tisztítóhely, még ha tökéletesítő volta kevésbé automatikus is.

bel, hanem csak azzal, hogy a szeretet véghezvihesse benne azt, amit véghez akar vinni. A szeretetnek ez a vihara még egy rideg, érzéketlen és keményszívű embert is képes legyőzni. Az embernek ekkor mindenestül a szeretetnek kell szentelnie magát, teljes hűséggel ragaszkodva hozzá, szabadon, eltávolodva mindattól, ami nem szeretet; állandóan e szeretet után kell vágyakoznia, egész bizalmát ebbe helyezve, ehhez ragaszkodva – és akkor tapasztalata annyira hatalmas és magával ragadó lesz, amennyire az ebben az életben csak lehetséges. Akinek hite a szeretetben nem tökéletes, annak vágyakozása szükségképpen el fog illanni. És akiből elillan a vágyakozás, abban a szeretet is ki fog aludni, s így nem lesz képes meghozni a maga gyümölcsét.

Lehet, hogy ez az út nagyon nehéznek látszik. Még ha fel is tudjátok mutatni a szellemi élet összes külső jelét, az is egytől egyig semmivé fog válni, ha híjjával vagytok a valódi szeretet tanúságának – úgyhogy az ördög mindent el fog követni annak érdekében, hogy e szeretet elnyerésében megakadályozzon benneteket. Még a hamis szeretet különféle megnyilvánulásait is szívesen rendelkezétekre bocsátja; jól tudja ugyanis, hogy ezeket sokan össze fogják téveszteni az igazi szeretettel. Pedig ha lelkük mélyére pillantanának, láthatnák, hogy szeretetük igazi vagy hamis. Aminek az ember híjjával van, az az, hogy nem tud belépni lelke alapjába; ha ugyanis belépne oda, ott rátalálna arra a kegyelemre, mely aztán szüntelenül ösztökélné, elméjét pedig mind magasabbra és magasabbra emelné. Az ember azonban gyakran ellenáll ennek a hangnak, míg csak annyira érdeemtelené nem teszi magát Isten előtt, hogy többé nem kapja meg Tőle kegyelmét. És ez azért van, mert könnyen átadjuk magunkat az önelégültségnek. Ha azonban válaszolni tudnánk a kegyelem hívására, s amikor felragyog előttünk, engedelmesen követnénk ösztönzéseit, akkor az elvezethetne bennünket az Istennel való egyesülésre, s így már az időben megtapasztalhatnánk azt az örömet, amiben majdan az örökkévalóságban lesz részünk (mint ahogy Isten már előttünk is részesített másokat ebben a tapasztalatban).

Hogy mindez velünk is megtörténjen, segítsen bennünket ehhez Isten.

✧ ÁMEN ✧

Fordította Buji Ferenc